Q. D. B. V.

JUONIAS,

PRÆSIDE

CONRADO SAMUELE SCHURTZFLEISCH,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

publicè conſideratus

à

JOHANNE HAUBOLDO KIRCHBACH,

In Auditorio Majori, 15. Maj.

WITTEBERGÆ,
Formis WENDIANIS excud. DANIEL Schmatz/Acad. Typ.
ANNO cIↃ IↃc LXXII.

1.

QVanquam inſtitueram referre de Moldavorum * rebus universè, jamq; materia creverat ſub manu; tamen receſſi ab inſtituto, quòd crederem, opportunius fore, ſi partem mihi ſeligerem illius hiſtoriæ, in qua ſigillatim bello enituit ſtrenuus, idemq; varii ingenii bellator JVONIAS.

* *Horum, ſive ut vocantur, Valachorum origines ſolicitè eruit Jo. Leunclavius Pand. Hiſt. Turc. p. 146. eaq; ſtudii parte vincit Epiſcopum Nucerinum P. Jovium, & Sebaſtianum Munſterum. Adjungi poſſunt Æneas Sylvius, Antonius Bonſinius rer. Ung. l. 1. decad. 1. qui Moldavos, quaſi molles Davos, id eſt, Dacos cenſet appellatos: item Martinus Cromerus rer. Pol. l. XII. p. 216. De G. Hornio miror, quòd, dũ excuteret origines Valachorum, non excuſſerit unà authores fide inſigniores: Hiſt. Imp. p. 340. Sed is dum incertos ſecutus duces eſt, deflexit in lubrica fabularum. Quod alioqui pertinet ad Moldaviam majorem & minorem, vid. exquiſitæ eruditionis Vir Jo. Chriſtoph. Becmanus*

Hiſt. Geog. p. 136. 137. Ad Montaninam ac Tranſal-pinam, præter accuratiores terræ menſores, nominabo autores Bonfinium, & Gorecium. Si quid inſuper inter Moldavos Valachosq; diſcriminis eſt, non deerit Cromerus. Cæterùm hodierna conſvetudine etiam Mœſorum nomine veniunt. Thuanus Hiſt. l. XVII. A. 1556. olim pro parte Getarum habitos fuiſſe, opinatur Bonfinius. Alii veteribus Dacis vindicant.

2. De ſorte naſcendi non ſuppetunt multa: nec facilè ſcio, conſilio id Principis, an negligentiæ ſcriptorum tribuam. Mihi ſufficit, extare in eo veſtigia Moldavicæ ſtirpis,* unde jam olim & viri inſignes, & Duces bellorum uſu periti adoleverunt.

* *Quod ſtirpis intereſt, certos de ea nos reddunt ſcriptores rerum Moldavicarum, atq; ex his omnium evidentisſimè Leonhardus Gorecius, Eques Polonus, literis æquè ac armis clarus, in bell. Jvon. p. 24. is tradit, ex antiquis Valachiæ regulis ortum eſſe. Thuanus neſcio quo autore nixus ſcribit, ipſummet Jvoniam dictitaſſe ſe nothum Stephani Valachorum Palatini. Quod patriam ſpectat & nativitatis locum, res valde ambigua eſt, eamq; litem nunc non attinet expedire. Sunt, qui in Polonia natum putent: reperiuntur etiam, qui in Maſovia editum credant in lucem. Vid. Gorecius,*

recius, & poſt eum Thuanus H. l. LIIX. Cauſas enim habeo, cur ſcriptores fermè domeſticos inſpici ante exteros velim, præſertim, qvùm hi illis ſua ferant accepta.

3. Noſcitur factis ſuis noſter, * & quod fortè imaginibus deeſt, id omne ſupplevit vigor militaris.

* *Vulgò nominant Johannem Valachum, nec abſurdè, & lingva Moldavorum convenienter. Alius adeò eſt à Jacobo Valacho, cujus meminit Thuanus H. l. XXIIX. ad A. 1561. Noſter enim ſi ab inſigniori eventu æſtimetur, memoratur ad A. 1574. David Chytræus hic turbat nonnihil ſeriem Moldaviæ regulorum, in Valach. p. mih. 31. Ivoniæ res geſtas compoſuerunt ex profeſſo Bartholomæus Paprocius, ab induſtria nobis commendatisſimus, & qui hunc ſequitur prædictus Leonhardus Gorecius, fide & diligentia illi proximus. Præterq; hunc Johannes Laſicius in hiſt. ingreſſ. Pol. in Valach.*

4. Animus gloriæ avidus fuit, corpus ſtatura eximium, vultus decore virili gravis, membra innato robore firma memorantur: * cætera ad militarem habitum comparata, manu & armis promtum indicarunt.

* *Supplendus hic ex Gorecio Thuanus eſt, qui ingenium deſcripſiſſe contentus, de corpore viribusq;*

ribusq́; ſilet. Ille verè ſigillatim perſequitur utrumque, Vegetii memor, qui & ingenium, & vires in milite penſitandas, autor eſt: de re militari l. 1. c. 2. & c. 6. Hodieq́; Turcæ inſiſtunt huic præcepto, qui dum legunt prætorianos, corporis vel maximam rationem habent, ut prodidit Ricautius. De veteribus Scythis id notius eſt, quàm ut dici egeat.

5. Priusquam verò ad juſti maturiq; Ducis famam contenderet, ſive mora, ſive ratione altiores impetus ſedavit, animumq; applicavit ad mercaturam. * His rebus & aditum habuit ad proceres Sultani inſigniores, & ingenia eorum penitùs exploravit, & conſilia ſpectavit ex propinquo. Donec ſpecioſis artibus ſe inſinuaret in Selymi ** Turcarum Imperatoris familiaritatem, ac mox ſui disſimilis, ex mercatore evaderet regulus *** Valachorum.

* *Olim apud Romanos Sarmatasq́; ab aratro acciti, qui gererent ſummos magiſtratus. Nunc mirâ converſione apud Valachos evocantur ex taberna inſtitorum, qui regulorum obeant munus. Neq́; id prorſus inſolens putabimus, qui ſciamus, extitiſſe negotiatores apud Belgás, à commerciis maritimis ſubductos ad clavum navalis rei.*

** *Qui*

** *Qui calculum [illegible]nunt, facilè obſervant, Selymum II. fuiſſe, capta Cypro, & prœliis in Jonio mari commisſis celebratum, quò vid. Petrus Pizarrus de bell. Cyp. Leunclavius, Thuanus, aliiq;.*

*** *Regulus, ſcribo: haud enim facile eſt aſſequi, an, prout uſus legem facit, rectè ſcribatur Palatinus, ſive quod ſignificatione reſpondet, Vaivoda. Namq; compertum eſt, Græcorum æmulatione deſpotas dici maluiſſe, quàm Vaivodas. Fortè ut indicium eſſet, dominatus nulla parendi lege adſtricti, quem vulgò abſolutum vocant. Eò vid. Leunclav. pand. Turc. cap. 71. & ex eo Zach. Theobaldus bell. Huſſ. ad A. 1442. Hodie rudera quædam affectati nominis conſervant, titulo Hoſpodar appellati, imagine ſaltem amplisſimæ dignitatis, jubendi verò decernendiq; poteſtate adempta. Cujus tam fœdæ ſervitutis, in quam deſpotæ iſti redacti ſunt, indignationem nec ſub hoc tempus disſimulare potuit Hünkel, ancipitis inter fidem & rebellionem animi deſpota, in tantum commotus, ut ambiat Viesnovicii patrocinium, poſtliminiò, ſi per fortunam & vires liceret, in veterem clientelam rediturus, ejerato obſequio Turcarum. Quod ſi impleri eventu poſſet, plurimùm proficeret Chriſtianorum rebus, maximè Polonorum. Idq; partim ob premendos ex propinquo Turcas, & alendos in hoſtico exercitus, partim ob tranſitum eorum per*

Danu-

Danubii pontes impediendum. Et fortè in ipſa Græcia non eſſent tuti, ſi Valachiam concordibus ſtudiis recuperaremus.

6. Sed non quanta creſcendi felicitas, tanta ſuccedendi juſtitia fuit. Namq; omne præſidium habuit in calliditate, & quod præcipuè dixerim, in opportunitate rerum, qvùm ſciret, Selymum * nullas, neq; iniquisſimas comparandæ pecuniæ rationes aſpernari, quò haberet, unde reficeret claſſem, & ſtipendia perſolveret ſuis. Itaque occaſione uſus, præfectos pecunia, Sultanum officiis & largitionibus ſibi devinxit, arbitratus, hanc unam eſſe expeditam ad dominatum viam. Neq; illa opinio Jvoniam fefellit, vel maximè ideò, quod Selymi animus jamdiu antè multis offenſionibus à Bogdano ** anteceſſore alienatus eſſet: tùm quòd perſpectum haberet, non innocentia, ſed muneribus parari amicitiam Turcarum.

* *Avaritia Selymi exploratisſima eſt: Gorec. bell. Jvon. p. 28. Cujus cum cepiſſet oblivio Jvoniam, ingens malum ſibi accerſivit, excandefacto Selymo ob legatos ſine muneribus dimiſſos, Id. p. 46. Quanquam enim id ipſi, dum ſe pro libero gerebat,*

conſen-

conſenſione gentium licèbat jure legationis militaris, tamen hic prudentiæ legi aliquid dandum fuerat, præſertim quòd ipſi res eſſet cum potentiori hoſte. At hæc fata hominum ſunt, cum ſui obliviſcuntur, proximè ab exitio abſunt.

** *Bogdanus Alexandri Valachorum Palatini filius, Princeps nullius culpæ ſceleriſq; conſcientia, ab animo minimè illiberali celebratur, quem & invidia popularium, & ambitio Jvoniæ dejecerunt, cætera innoxium. Prima mali cauſa fuit, quòd Polonos magis comiter haberet, ac Valachos ſuos. Propterea hi irritati, ut olim Macedones adverſus Alexandrum, artes repererunt, quibus opprimeretur velut omnis comitatis domeſticæ oblitus. Creverunt indies odia, jamq; univerſi inſurgere cœperant. Selymus ſtudium in Polonos pro conſilio rebellionis habuit, inprimis, quod ſe inſcio inconſultoq; fœdus iniiſſet cum Polonorum Rege, Jvonias auxit ſuſpiciones, & ſumpta obtrectandi anſa exaggeravit nefas, inde quid ex occaſione agendum eſſet, obſervavit. Nec defuit conſilio proſperior exitus, Bogdano in Ruſſiam profecto. Autor belli Jvon. p. 19. 20. 21. & ſeq. Attendite animum, Principes. Tribuite aliquid amicitiæ exterorum, ſed præferte indigenas, & date his locum, quem dedit conditio naſcendi & virtus. Aſciſcite Germani Germanos, & ſuos quiſq; fovete: nullum*

certius vobis fidei vinculum, nullum tutius munimentum erit. Huc vid. anonymus Gallus de regn. ed. A. 1577. theorem. 3. Simul & prudenter agite cum civibus, quorum noviſtis obſequium anceps & ſtudia diverſa. Erit vobis exemplo Bogdanus, cujus abſentia extitit potisſima cauſa amittendi Valachiæ Palatinatus. Erit novisſimè Carolus I. Angliæ Rex, qui ſi Tiberium imitatus, non deſeruiſſet Londinum, Principem regni ſedem, & caput Britannicarum rerum, felicius eluctari potuiſſet ex funeſtisſimis turbis. Quod argumentum eleganter perſequitur Im Hof. Hiſtoriam condidit Bateus in Elench. mot. Anglic.

7. Hinc à calliditate ad fraudes, * à fraudibus ad impietatem ſolâ dominandi libidine abreptus eſt. Bogdano, ut modò traditum, immane Sultani odium excitavit, ac ne quid injuriæ deeſſet, audacisſimè affirmavit, partibus hoſtium ſtudere. Nec ſatis id noſtro ad promerendam Turcæ gratiam erat. Etiam tanti dominatus ſpes religionis ** diſpendio conſtabat.

* *Non jure, ſed fuco & fallaciis obtinuit Palatinatum Jvonias. Atq; id quidem de jure ſucceſſionis expeditum eſt. Tametſi enim ejus origo referatur ad ultimos Valachorum regulos, nunc tamen*

men nullum hujus momentum erat, quod jamdudum Ivoniæ majores jure atq; poſſesſione Palatinatus excidiſſent. Si quæſtio ſit, an jure exciderint, cogitandum, veteres controverſias partium patientia & temporis diuturnitate ſopitas non eſſe denuo excitandas. Alb. Gentilis de Jur. bell. lib. I. cap. 22. Si poteſtas Sultani, ſive ut Domini beneficiarii, ſive ut Domini clientelæ obtendatur, & quæ inde porro quaſi ex ſcaturigine dimanat, libera electio exaggeretur, iterùm diſceptatio erit, legitima electio fuerit, nec ne? Et utrum non peracta ſit contra inſtituta Valachorum, quod quidem colligere eſt ex iis, quæ Jo. Leunclavius habet ſupplement. Ann. Turc. p. 73. Accedit, quòd Principes, quùm ſemel inauguraverint ſibi beneficiaria lege obnoxios, citra injuriam eos non poſſint à parto jure dimovere, ſi nil admiſerint beneficiarii ac clientium fide devincti, propter quod dimoveantur. At quid admiſerat Bogdanus? Suſpiciones colligebantur; ſed has diluere paratus erat: criminationes adferebantur, ſed & has refellere, in animo habebat. Verumenimverò non audiebatur Bogdanus, ſed indicta cauſa, & quidem abſens movebatur loco: quicquid etiam hujus ſit, nulla dubitatio eſt, Ivoniam fraude & dolo impetraſſe Palatinatus dignitatem. Hiſtoria repetatur ex ſcriptore belli Ivoniæ: Judicium civile addatur quaſi condimentum.

** *Initiò Græcorum ſacris initiatum fuiſſe, colligamus licet ex religione Valachorum, quæ colitur ritu Græco, de qua annotarunt Cromerus rer. Pol. l. 12. p. 216. & Edoardus Brerewod. ſcrut. relig. cap. 6. p. mih. 138. Autor bell. Jvon. ex hac cauſa animum ejus velut impietate efferatum notat. Nempe adeò præceps turbidusq; dominandi affectus eſt, ut, quos laceſſit, aut corrumpat incautos, aut non obnitentes ſubvertat. Quanto meliùs olim ſentiebant Romani, apud quos religio publica privatis affectibus antecellebat, Florus Hiſt. Rom. l. 1. cap. 13. Cæteroquin imitantur Jvoniam hodierni Coſaci, præſertim qui ſunt partium Doroszenki, quibus religio ſæpenumerò ludus eſt, niſi fortè inſtrumentum eſt diteſcendi ac virium augendarum. Ipſe Doroszenkus Græcorum religioni initiatus, quàm non pronus nuper fuit flecti in barbaræ gentis ſacrum! De Coſacorum motibus horumq; cauſis nil addo: alienum enim hoc loco eſt, & jamdudum id executus luculenter eſt Paulus Piaſecius.*

8. Non audebat obſiſtere Bogdànus, perfidia barbarorum circumventus, & hoſti adeò animisq; opibusq; vigenti impar. Ergo adſciſcitur Jvonias,* & muneri, quod Bogdanus geſſerat, imponitur, ac inter feſtas

Valacho-

Valachorum Turcarumq; acclamationes renunciatur Valachiæ Palatinus. Sed ut vehemens inquietumq; Jvoniæ ingenium erat, non multò poſt in gravisſimas incidit calamitates, ac parvo temporis momento res maximas, principatum juxta & vitam amiſit. ** Eousq; humana conſilia nec opinantes fruſtrantur, & mille ſæpe caſibus contra, quàm deſtinamus, involvuntur.

* *Scriptor belli Jvon. p. 25. memorat, Jvoniam prolixo Turcarum comitatu in Valachiam veniſſe, ac ut Bogdanum ingeniosè deciperet, habitu mercatoris incesſiſſe, vafroq; conſilio conſilium occupandi Palatinatus texiſſe. Quod ſatis felici eventu comprobatum, adactis in Verba Jvoniæ Valachis, & haud dubiè, ut gens illa facilè affectibus rapitur, novum regulum cum plauſu atq; gratulatione excipientibus: quòd vehementisſimè odisſent Bogdanum, ac proſpera atq; felicia cuncta ſperarent ſub recens creato Palatino. Nec facilè quis negaverit, Turcas ſimili incitatos exemplo, altis, ut ſolent, vocibus, ſi grata ſibi atque utilia evenerint, fauſta ominatos eſſe: hoc magis, quòd liberalitate & vitæ quodam Turcis conſentiente decoro plurimùm gratiæ atq; exiſtimationis apud eos adeptus fuiſſet noſter.*

** *De hoc exitu recenſebimus infra.*

9. Sed metu ſolutus erat Jvonias, quippe Sultani gratia, & popularium ſtudiis ſubnixus. At cum ita exiſtimaret, mox ſpe deceptum ſe ſenſit, & Sultani, ad quem tradendi Palatinatus jura atq; auſpicia pertinebant, inſidias dolosq; intellexit. Mittebat is legatum, qui aut poſceret tributum plus duplo auctum, * aut denunciaret, principatu abeundum eſſe, & alii, qui pendere imperatum vectigal vellet, faciendum ſuccedendi locum. Jvonias priſtinæ ſortis beneficiique accepti immemor, poſtulati indignitatem oſtendit ſuis, & recuperandæ libertatis ſtudium offert. Aſſentiuntur Valachi, & propoſitum Jvoniæ laudant, ac in pleno ſenatu pro eo ſuffragia ferunt, rati, hoc auſpicatum tempus eſſe, quo avaritiæ atq; libidini Turcarum eripiantur. Sic legatus repulſam pasſus, à gente pertinacisſima, atq; exitii ſui ignara diſcesſit, renunciaturus Sultano, Valachos autore Jvonia moliri res novas.

* *Duplam penſionem commemorat Thuanus ad An. 1574. Addit huic numero aliquid ſcriptor belli Jvon. p. 28. 29. & 31. ac tributum duplo majus exegiſſe Selymum ſcribit, cujus autoritati nunc ſtamus,*

ſtamus. Quanquam pauci ipſius meminerunt, nec ille, qui noviſſimè de hiſtoricis Latinis ſpicilegium edidit, Johannes Hallervordus. Allegat Zeillerus ejus Hiſtoriam Valachicam, Baſileæ A. 1578. vulgatam: ſed quod recordari liceat, illa hactenus non occurrit: occurrit autem Francofurtenſis ad dictum annum 1578. ex officin. VVechelian. Neq; vero hic prætermittendum duxerim manifeſtæ ultionis exemplum. Primò Jvonias Bogdano, mox Jvoniæ regulus Valachiæ Tranſalpinæ inſidias ſtruxit, ſcript. bell. Jvon. p. 27. 28. Nempe interdum puncto temporis intercidit, cujus fructum diuturnum ſperabamus. Sed ita proviſum certâ Dei lege eſt, ut fraudes fraudibus vindicentur, & quibus quæq; modis parantur, iis ipſa viciſſim amittantur. Tùm ab æmulo calumniis petebatur Jvonias, ut iram Selymi accenderet magis. Hocq; dum agebatur, iterùm par pari reddebatur. Ad hæc referebatur de aſtu ejus, & cogitata ad Sarmatas defectione, ut primùm ipſi data facultas foret. Præterea ejus inconſtantia, & iniquitas, & perfidia allegabantur, atq; hoc tanto enixiùs, quòd rediiſſet ad priſtina Chriſtianorum ſacra. Scilicet erant fallendi artes noſtro; quibus elaberetur, ſi perſolveret tributum duplo majus, ſi donis honoraret Selymum, ſi conciliaret purpuratos, ſi comiter haberet legatos, ſi memor clientelæ obſequium

perti-

pertinaciæ, ſi pacem bello præferret, ſi deniq; retineret Mahomedis ritus. Sed nulla jam neq; ſolertia, nec fraudes valebant: ambitio omne ſalutare conſilium avertit, ipſumq; in rebellandi ſtudio confirmavit, unde & Dei ultoris ira, quod in anteceſſorem peccaſſet, & benignitas apparet, quod in hac converſione fortunæ nuncium miſiſſet cultui Mahomedis, cui ſe paulo ante addixerat, ut Selymi gratiam captaret. Atqui fermè hic laudo Selymum, quanquam aliàs barbarum, tamen in judicando conſideratum. Namq; multo melius pronunciabat in cauſa Jvoniæ, quàm Bogdani: quandoquidem tot calumniis laceſſito, fidem patrocinii ſui dabat, ſi faceret officium clientis, & penderet vectigal. Verba Selymi, quæ per interpretem indicari Jvoniæ juſſerat, literis mandavit Leonhardus Gorecius, Hiſt. Valach. p. 29. Formula hæc fuit. Selymus memor conſtantiæ, virtutis, fidei tuæ, non vult tibi in imperio (*beneficii ac clientelæ lege devincto*) Valachiæ moleſtus, ſi id tributum quamprimùm mittes, eſſe. *Verumenimverò ut quisque agit, ita ſortitur exitum, ambitioſi ruunt, moderati conſervantur. Adeò verum eſt, quod prodidit Polybius, ſcriptor prudentia & judicio maximus l. VI. Hiſt. Fortunam ſæpe, dum adhuc vigeat, proſperiorq; futura cenſeatur, contrarias vel momento vices experiri.*

10. Hoc

10. Hoc rerum ſtatu Selymus, quomodo Jvoniæ factionem opprimeret, velut ira pudoreq; excitatus aſsiduè cogitabat. Cumq; ſuo ductu experiri nollet * bello, regulum Valachiæ Tranſalpinæ ** in vindictam Jvoniæ excivit, eiq; conficiendæ hujus rei curam mandavit, ipſe arma, vires, auxilia, & quicquid in tempore paratum promtumq; habebat, ſuppeditavit. *** Nec vanum Selymi conſilium fuit, nec citra vincendi omen. Nam & Tranſalpino opportunior ad invadendũ hoſtem aditus erat, & itinerum, quibus falleret, rationes exactè tenebat, & propter vetus Jvoniæ odium impatiens moræ, eoque cupidiſsimus ultionis videbatur.

* *Fortè quis exiſtimet, Selymum ob varias rerum difficultates Tranſalpinum Valachum Turcicis copiis cum ſummo Imperio præfeciſſe. At verò is ſe ſervabat glorioſiori hoſti, & Jvoniam in tantum deſpiciebat, ut nollet in rebelli obſoleſcere gloriam ſuam: Idq; partim propter alios Principes, partim propter opinionem, qua ipſi res magnæ conſtabant, apud Turcas retinendam. Et quàm ſecurus fuerit Selymus, vel ex eo intelligamꝰ, quòd Tranſalpino præcepiſſet; captivum duceret Jvoniam, Moldaviamq; Petro Fratri auſpicio ſuo regendam traderet. Script. bell. Jvon. p. 46. Sed brevi illum pœnituit tantæ fiduciæ, ut metus quoq; eum inceſſeret Valachiæ, Græciæq; amittendæ. Id p. 61. quod documento eſt, prudentes attentosq; principes nil hoſtile infra curas ſuas ducere oportere. Multum enim ſibi vin-*

dicat in rebus humanis fortuna, & ſecuritas ſæpe id aufert, quod tempeſtiva induſtria præſentiq́ milite ſervaturi erant: ſunt ſanè plurima exempla, quæ oſtendant, ab exiguis initiis maxima pericula creviſſe.

** Nec infeſtiorem Jvoniæ hoſtem optare Selymus, nec acriorem reperire potuiſſet. De cauſa belli tradere, non eſt arduum, ſi, ut res geſtæ ſunt, rectè teneamus. Quippe Selymi arma juſta erant atq́ neceſſaria ad honoris jurisq́ ſupremi Imperii nomine competentis defenſionem. Reguli enim Valachorum, judice Leunclavio, non multum diſtant à veteribꝰ præſidibus provinciarum, præterquam quod ordinariè continuentur, ac tranſeant ad hæredes, ſi in fide & gratia Sultani perſeverent. Ac qvum hoc forte non reſpondeat in ſolidum præfecturæ Valachorum, ſatis tamen eſt, ſacramento adactum fregiſſe fidem, & degeneraſſe ab officio beneficiarii civis, & nulla veterum meritorum conſcientia repudiaſſe legatos Imperatoris atq́ Domini ſui, cui ex cauſa aſperioris tributi non continuò eſſet movendum bellum. Cogitare debuiſſet, Palatinatꝰ Valachicos Imperio herili ſubditos libertatem dudum amiſſam ſperare quidem, ſed jure repetere non poſſe. Atq́ id ante oculos ſibi ponunt Principes Tranſſylvanorum, dum inter minas metumq́ Sultani agunt. Triſte hic eſt recordari Georgii Ragotzi, Kemény janos, infelicium Tranſſylvaniæ Principum, qui pro nutu à Turcis dejecti ſunt, relicta tamen ordinibus ſpecie quadam electionis, ac privilegiis nonnullis, ſibi autem confirmandi jure*

atq́

atq; exauctorandi poteſtate reſervata, ſi Princep. quid agat moliaturvé contra beneficiarium jusjurandum. Huc conf. Dacia Joh. Troſteri Tranſylvani.

*** Numerus fuit ſeptuaginta millium Valachorum Tranſalpinorum, & triginta millium Turcarum, duorumq; millium Hungarorum. Script. bell. Jvon. p. 46. 48. præcipuè 78. ex reſponſo ſpeculatorum ab Jvonia interceptorum.*

**** Vera odii cauſa, quòd Petrum fratrem ſuum cõmuni eorum vitio, qui nimis neceſſitudinibus indulgent, everſo Ivonia, ad dignitatē Palatinatus evectum cuperet. Vid. ſcript. bell. Jv. p. 46. ubi legas, conſilio Palatini Valachiæ ulterioris reſpondiſſe eventum.*

11. Nihilo ſegniùs res ſuas ordinavit Jvonias, Valachosq; ad fortitudinem accendit, multa præfatus de libertate, quæ non deminuta hactenus, ſed pæne oppreſſa à barbaris eſſet. Igitur erigerent ſe & rectè de propoſito exiſtimarent, animosq; caperent viris dignos, perſuaſi, autore ſe victoriam reportaturos. *

** Extat Jvoniæ concio ad Senatum Valachiæ apud ſcript. Hiſt. Val. p. 31. 32. eſtq; ea non quidem ingenii, ſed ſpiritus militaris plena, & haud dubie plus audaciæ, quàm prudentiæ illa continetur. Nil fermè ingeminat, niſi odium ſervitutis: nec cogitat de eventu imminentium viciſſitudinum: de parandis armis, de inſtruenda acie multus ſermo eſt. At non æſtimat ſuas vires, multo minus, cum quo hoſte res futura ſit, hoc*

eſt, non cum regulo, qualis ipſe erat, ſed cum potentiſſimo pertinacisſimoq; imperatore, qui ab Euphrate ad Danubium usq; tot gentium auxilia accire poſſet: Ipſe vero à finitimis nec copias, nec pecuniam expectare audebat: Poloni quietem, non bellum optabant: Henricus inſuper Polonorum Rex fœdere prohiberi ſe ad ſummittendum militem dicebat, ſcript. bell. Jvon. p. 36. Unum in Coſacis præſidium collocabat, ſed minimè tanto hoſti ſuſtinendo ſuffecturum, vid ib. p. 37.

12. Nil renuebant Valachi, populus alioqui mobilis, & factionibus asſuetus. Addebant fiduciam Coſaci, * Duce Suiercevio magnis itineribus à Boryſthene, auxiliatum profecti, jamq; cum Jvonia conjungere vires animosq; parati. Dici non poteſt, quantus horum ardor, quanta alacritas fuerit. Valachis ſalutem, ſibi prædas, hoſti clades mutua bellandi ſocietate paciſcebantur.

** Duo hic tradenda ſunt, & nomen Coſacorum, & ingenium. De illo annotat Reinboldus Heidenſteinius denotare viarum latronem, rer. Pol. l. XII. de hoc præter Piaſecium, idem teſtatur: poſt hos perſonatus Marinius de ſcop. Polon. Job. Frid. Popping. Orb. illuſtrat. p. 393. & qui novisſimè res belli ſtatusque Polonici deſcripſit anonymus p. 147. ed. Norimb. A. 1666. Gens iſta, ſi ulla alia, prædarum ſtudioſisſima eſt, temeritate, audacia, licentia immanisſimos latrones imitatur. Olim Reipublicæ Polonicæ cives, nunc deſertores facti, autore primum Chmiel-*

neczkjo, quem A. 1649. proditorem patriæ judicatum accepimus. Hodie ſunt in clientela Turcarum, & Tataris juncti fœdisſimas ſæpe in Poloniam irruptiones faciunt. Quanquam in univerſum omnes nolunt teneri obſequio Turcarum, præſertim Hanenkanæ factionis, qui non parùm hactenus obſtiterunt conatibus Doroszenkanis. Loca, quæ incolunt, ſive paludoſa, ſive montana, eoq; fere inacceſſa ſunt. Olim cum Polonorum hoſtibus, nunc cum ipſis Polonis bella gerunt, Nec tamen inficias iverim, jam tum ſuperiori ſeculo indicia præcipitis licentiæ prodidiſſe. Nam ut apud Gorecium eſt p.38. inſcio Henrico Polonorum rege, perinde ac ſi jure ſuo regerentur, Valachis ſuppetias tulerunt. Idem obſervat Heidenſteinius, ætate Stephani regis erupiſſe proterviam gentis, quod ſpreta reipublicæ autoritate, non legibus, ſed ſua libidine cuncta facerent. Noſtro tempore optamus, ut vario præcipitiq; ingenio abſiſtant, & redeant ad corporis ſocietatem, unde receſſerunt. Rex regniq; ordines hic Venetos imitabuntur, qui ut Morlacos, ita ipſi Coſacos, ſi diligentiam adhibuerint, comitate & præmiis ad obſequium reducent.

13. Nil Jvoniæ reliqvum fortuna fecerat, qvàm ut juſto prælio periclitaretur incertæ ſalutis eventum, & aut glorioſè vinceret, aut ignominioſè moreretur. Res qvippe jam eò redierat, ut Turcæ infeſtas cohortes immiſſuri, trajicerent Moldavam * amnem. Cujus adventus fama cum perferretur,

retur, ex improviſo caſtra hoſtis adortus, plurimos nil tale timentes oppresſit, reliqvos terrore latè edito fugavit. ** Neque eo ſeciùs exciti in auxilium Suiercevii velites fortisſimè exceperunt Turcarum impetus, & non modò irruentes ſtrenuè repulerunt, ſed etiam inſtaurandæ pugnæ intentos haſtis ſclopetisq; ita diſturbarunt, ut, qvum nec colligere ſe, nec reparare aciem poſſent, magno numero caderent, capti velut pecudes fruſtillatim concerperentur. His ex ſententia geſtis, ſocii in Valachiam ulteriorem *** movent, urbesq; & oppida magna vi diripiunt, nullum vel fœdisſimæ crudelitatis exemplum prætermittentes. Selymus accepto de hoſtium ſuccesſibus nuncio, fermè Græciæ timebat, **** præſentemque vicem ita dolebat, ut ſimul cogitaret de futuris. Itaque ſuos viribus & ſupplementis auctos redire ad ſigna, & tranſire Danubium jubet. Nec moram facit Jvonias, accerſitq, Czarnieviecium caſtri Chocimienſis præfectum, ***** ut in tanto gloriæ victoriarumq; curſu adeſſet ſibi, & munus præfecti militaris obiret, unde & dignitatem, & præmia, & prædas amplisſimas adepturus eſſet. Venit Czarnieviecius, & ab eo tempore omnis fortuna deſtituit Jvoniam. Ille enim Turcarum pollicitationibus corruptus, primò tranſitum Danubii permiſit, mox contra datam fidē deſertor factus, hoſtibus ſe junxit, copiæ, qvas duxit ſive ſubita defectione perculſæ, ſive viribus ſuis dif

ſiſæ

ſiſæ, nec fugere, nec pugnare voluerunt. Hinc partim ab hoſtibus, partim à ſuis cæſæ protritæq; ſunt, ut ſangvis toto campo manaret, cadaverumq; tumuli pasſim accumularentur. Jam ſera omnia remedia videbat noſter, cõſilia vel ex deſperatione, vel ex deditione capienda erant, præſertim qvum ſive cœleſti ultione excusſi obſeqvii, ſive perturbatione qvadã ingenii caſtra ſua iniquisſimo loco metaretur.****** In ea rerum commutatione, Jvonias cum ſuos ſiti ſudoreq; confectos cerneret, necesſitati cesſit, certis conditionibus vitæ incolumitatem ſibi ſuisq; pactus: Sed vix è caſtris exceſſerat, cum Turcæ jurisjurandi ſepties repetiti immemoris,******* in obvios effuſi, omnes Valachos funeſtisſima cæde confecerunt, Jvoniæ caput præciderunt, truncum beſtiis objecerunt, & quaſi honorem ac principale nomen quietemque non caperet, nulla venia dignum arbitrati, gladio expiandum nefas cenſuerunt.

* *Hinc Moldavia nomen rectè arcesſitur. Oritur hic amnis ex Daciæ montibus, & inde longius labitur, Moldaviamq; interluit. Vid. aut. Hiſt. Val. p. 11. & Thuan. A. 1574.*

** *Scriptor belli Jvon. p. 49. Fauſtum illud prælium exploratoribus debuit, qvi de rebus Turcarum percontati, nunciarunt idoneũ tempus eſſe invadendi incautos. Erantq; iſti periti Turcicæ lingvæ, & adeò ad dolum militarem inſtructiores. Mox & id erat è commodo Jvoniæ, quod emisſi ſpeculatores Turcarum captivi ducerentur. Vid. Id. p. 47. 48.*

*** *Aut. Hiſt. Jvon. p. 49. 50. Soli evaſerunt Palatinus Valachiæ Tranſalpinæ, & frater ejus. Ut propè hi victores exceſſerint victorum modum, quod poſtea à Turcis pari ſævitia repenſatum eſt.*

Gentes

Gentes enim hæ ut parum exculta ſunt ad humanitatem, ita belli jure ſæpe utuntur, cum non eſt ratio hujus exercendi.

**** *Quam ſupra Tranſalpinam, nunc ulteriorem Valachiam dicimus, de qua multa induſtria tradidit Heidenſteinius rer. Pol. l. XII. p. 359. Unde cognitum pono, Valachiam citeriorem eſſe eam, cui regendæ impoſitus fuit Jvonias, ulteriorem ab illa Danubio diſcerni, & per quandam loquendi eminentiam dici Valachiam. Valachorum nomen ignorat antiquitas, populus alioqui ſat vetuſtus, & olim, qvum coaluiſſet cum Imperio Romanorum, ſive ſub Dacis, ſive ſub Getis eſt comprehenſus, quem nobilitavit expeditio Imp. Trajani. Ab Imperio Germanico ſemper ſeparatas rationes habuit; Siq; ad ſequiora tempora perveniamus, Valachia primò Hungariæ, deinde Turcis, mox per vices iterum Hungariæ Poloniæq; facta tributaria eſt. Thuan. ad A. 1574. Hodie utraq; ſolo Turcarum jure continetur regiturq;. Script. Hiſt. Valach. p. 61.*

***** *Nomen integrum, Jeremias Czarnavlecius Barcabalus, Aut. Hiſt. Val. p. 79. turpis ſui Ducis proditor & transfuga, & mox à dolo ad perfidiam converſus, id. p. 84. 91. Antea fuit præfectus Chocimi, aut. hiſt. Val. p. 25. Alii Chocimium ſignant, ut Heidenſtein. rer. Pol. l. 12. ſi munitum dicitur, ſcriptori bell. Jvon. id pro conditione munitionum illius loci intelligendum docet Heidenſteinius.*

****** *Jvonias in extremo rerum diſcrimine non eſt functus officio boni Imperatoris, qvi vel maxime ex Vegetii præcepto in id intentus eſſe debet, ut caſtra metetur iis locis, quibus aquandi pabulandiq; copia eſt, in qua parte peccavit noſter, ſcript. bell. Jv. p. 100. & 104. eamq; circumſtantiam præterit Thuanus d. l. Alioqui conf. ad rationes & inſtituta militaria Veg. l. 1. c. 21. Scip. Amirat. diſſ. Polit. ad Tac. l. 19. diſc. 9.*

****** *Hinc accipe Turcarum animos, qui aliquando ſervant fidem, interdum violant: piget immorari exemplis. Neq; tamen diffiteri auſim id de rebellibus potiſſimùm interpretari Turcas. At rebelles quoq;, dum quæſito argumentorum colore ſe pro liberis gerunt, haud dubie pactorum promiſſorumq; jurato initorum ſunt capaces. Quod non ita pridē in ſimili cauſa apud animū expendere debuiſſet, qui adverſus Reinkingium ſcripſit Laurentius à Dript. in antidecal. prop. 11, art. 5.*